

Eva Tomášková

eva.tomaskova@law.muni.cz

Katedra finančního práva a národního hospodářství

Veřejné finance a veřejné statky

Finanční právo I.

Pojem veřejné finance

- „Pojem sloužící k označení **specifických vztahů a operací probíhajících** v rámci ekonomického systému mezi autoritami tzv. veřejné správy na straně jedné a ostatními subjekty na straně druhé.“

(Hamerníková, 2002)

- „Veřejné finance zkoumají **působení finančních nástrojů (např. daní) a veřejných výdajů** na individuální chování a rozhodování o alokaci zdrojů. Současně je zkoumána efektivnost využívání finančních nástrojů státních zásahů.“

(Peková, 2005)

Zdroj: Kemel- iDNES.cz. Web: iDNES.cz. [citováno 7. října 2009]. Dostupný z:
<http://zpravy.idnes.cz/kemel.asp>

Veřejné finance

- Úkolem je:
 - zabezpečení potřebných finančních prostředků a zajištění efektivnosti jejich použití
 - profinancování různých transferů
 - stimulace ekonomických subjektů k určitému chování

Smyslem existence veřejných financí je snaha nalézt nejefektivnější způsob alokace zdrojů, tedy dosahovat s omezenými zdroji maximální užitek.

- Veřejné finance se zabývají:
 - veřejným financováním (vymezení základních principů a hlavních fiskálních funkcí)
 - charakteristikou a typologií veřejných příjmů
 - charakteristikou a typologií veřejných výdajů
 - deficitem veřejných rozpočtů
 - veřejným dluhem

Současný pohled na veřejné finance

- Má stát přebírat část suverenity racionálně uvažujících a chovajících se subjektů?
- Bude stát schopen poskytnout těmto subjektům určité užitky?
- Rozsah veřejného sektoru – kolektivismus x individualismus.
- Podle toho se rozhoduje:
 - jak velká část statků se bude rozdělovat
 - jak velká bude redistribuce důchodů a bohatství
 - jak velký objem prostředků bude z výše uvedených důvodů odčerpán ze soukromého sektoru do veřejného

Zdroj: Kemel- iDNES.cz. Web: iDNES.cz. [citováno 7. října 2009]. Dostupný z: <http://zpravy.idnes.cz/kemel.asp>

Tržní selhání

- Mikroekonomické příčiny
- Makroekonomické příčiny
- Mimoekonomické příčiny

Mikroekonomické příčiny

- Nedokonalá konkurence
 - Přirozený monopol
 - Administrativní monopol
- Nedostatek informací
- Existence veřejných statků
- Existence externalit
 - Pozitivní
 - Negativní
 - Reciproční

Makroekonomické příčiny

- Nedostatečné využívání zdrojů

Hlavní cíle hospodářské politiky:

- ekonomický růst
- nízká nezaměstnanost
- stabilní cenová hladina
- stabilní zahraniční politika

Mimoekonomické příčiny

- Zmírnění nerovnosti mezi subjekty
- Zvýšení kvality lidského potenciálu
- Uchování, příp. zvýšení kvality životního prostředí

Zdroj: Kemel- iDNES.cz. Web: iDNES.cz. [citováno 7. října 2009]. Dostupný z:
<http://zpravy.idnes.cz/kemel.asp>

Netržní činnost státu

- Legislativní
- Alokační
 - důsledek mikroekonomických příčin tržního selhání
 - efektivně alokovat finanční prostředky
- Redistribuční
 - důsledek mikroekonomických příčin tržního selhání
 - spravedlivě rozdělit finanční prostředky
 - nepřímo prostřednictvím progresivních daní
 - vyšším zdaněním některého zboží
 - přímo prostřednictvím adresných peněžních transferů
- Regulační
- Stabilizační
 - důsledek makroekonomických příčin selhání trhu

Příčiny selhání státu

- obtížnost předvídání důsledků státních zásahů na soukromý sektor
- omezené informace potřebné pro rozhodování o určitém typu státního zásahu
- realizační zpoždění státního zásahu
- obtížnost kontroly činnosti státní správy
- byrokratický aparát, jež má snahu se rozpínat
- problematický výběr nejvhodnějšího řešení z alternativních návrhů
- vliv zájmových skupin na veřejné rozhodování
- politický vliv atd.

Zdroj: Kemel- iDNES.cz. Web: iDNES.cz. [citováno 7. října 2009]. Dostupný z:
<http://zpravy.idnes.cz/kemel.asp>

Vývoj veřejných výdajů (v % HDP) 1870 – 1994

Země	1870	1913	1920	1937	1960	1980	1994
USA	3,9	1,8	7	8,6	27	31,8	33,5
Francie	12,6	17	27,6	29	34,6	46,1	54,9
Německo	10	14,8	25	42,4	32,4	47,9	49
Itálie	11,9	11,1	22,5	24,5	30,1	41,9	53,9
Nizozemsko	9,1	9	13,5	19	33,7	55,2	54,4
Japonsko	8,8	8,3	14,8	25,4	17,5	32	35,8
V. Británie	9,4	12,7	26,2	30	32,2	43	42,9
Průměr*	8,3	9,1	15,4	20,7	27,9	42,6	47,2

Hospodářské Noviny 6. 6. 1996, *průměr za 17 průmyslových zemí

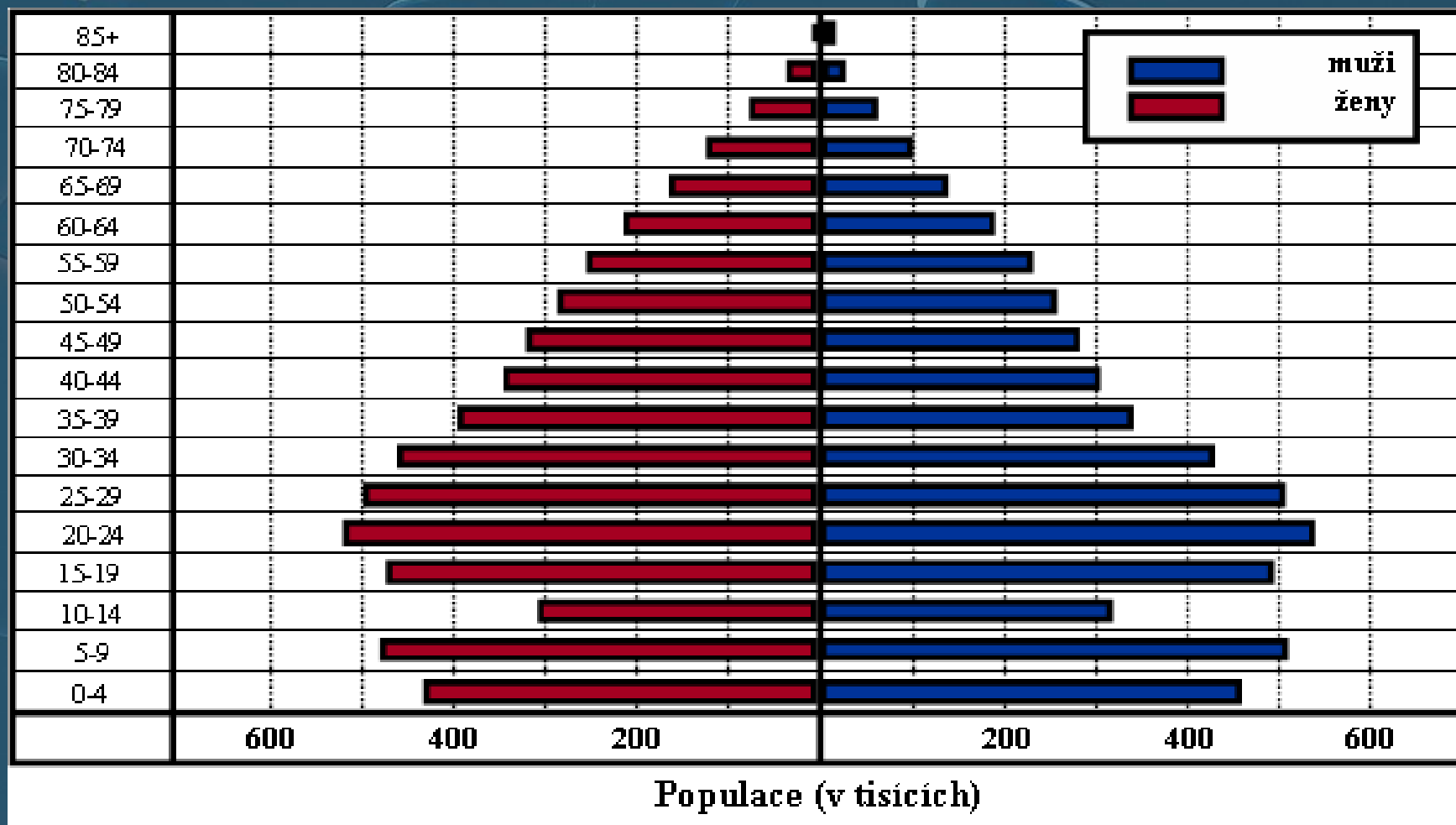

Faktory růstu veřejných výdajů

- Demografické faktory
- Válečné události
- Inflace, vyšší nákladovost služeb
- Technologické změny
- Politické a sociální vlivy
- Demonstrační efekt

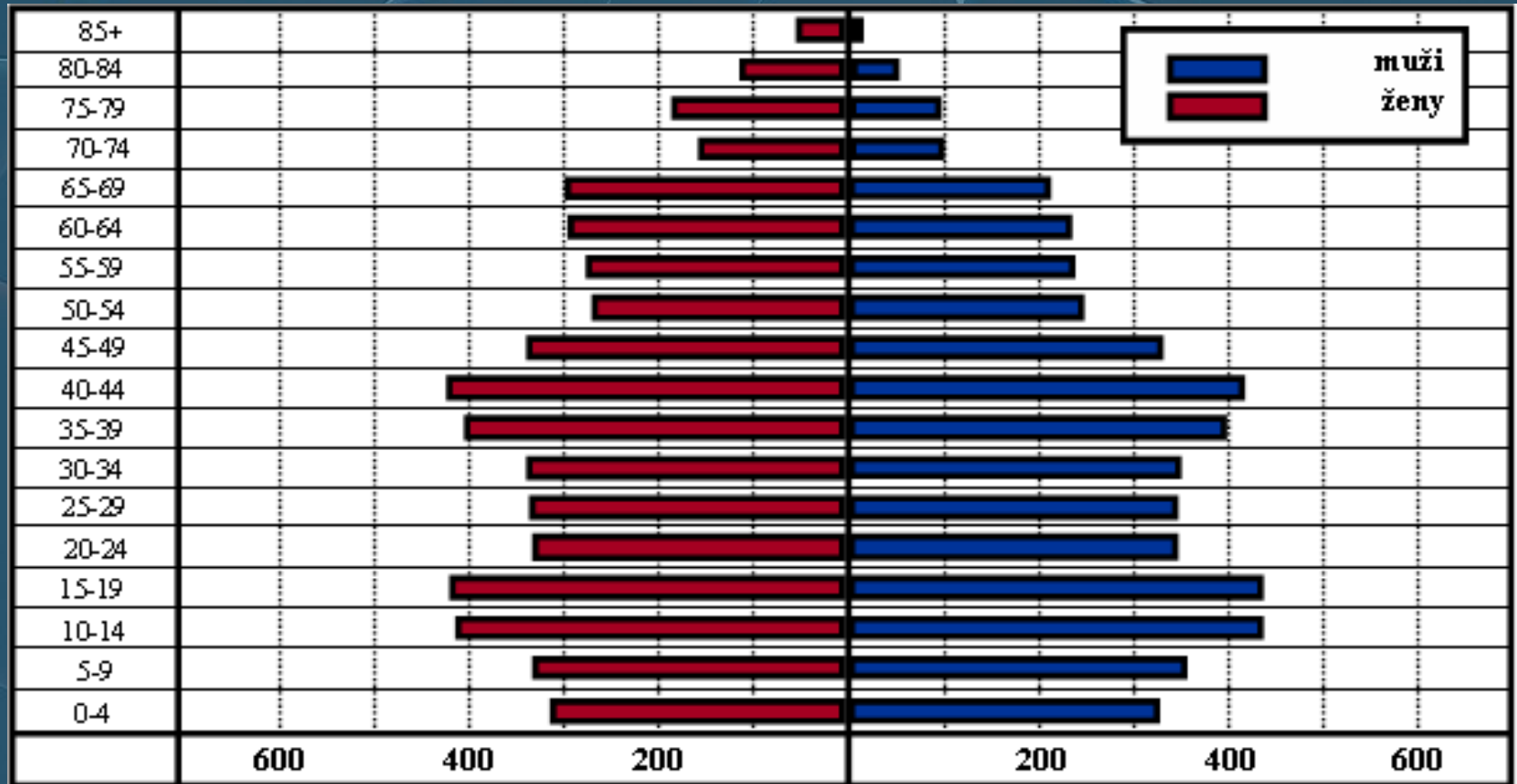
Struktura ČR podle věkových skupin a pohlaví v roce 1930

Zdroj: <http://72.14.207.104/search?q=cache:zZs2sjL60cI:nb.vse.cz/~urbanek/VF101PPT/4temaN.ppt+%22Factory+r%C5%AFstu+ve%C5%99ejn%C3%BDch+v%C3%BDdaj%C5%AF%22&hl=en&ct=clnk&cd=1&client=firefox-a>

Struktura ČR podle věkových skupin a pohlaví v roce 1990

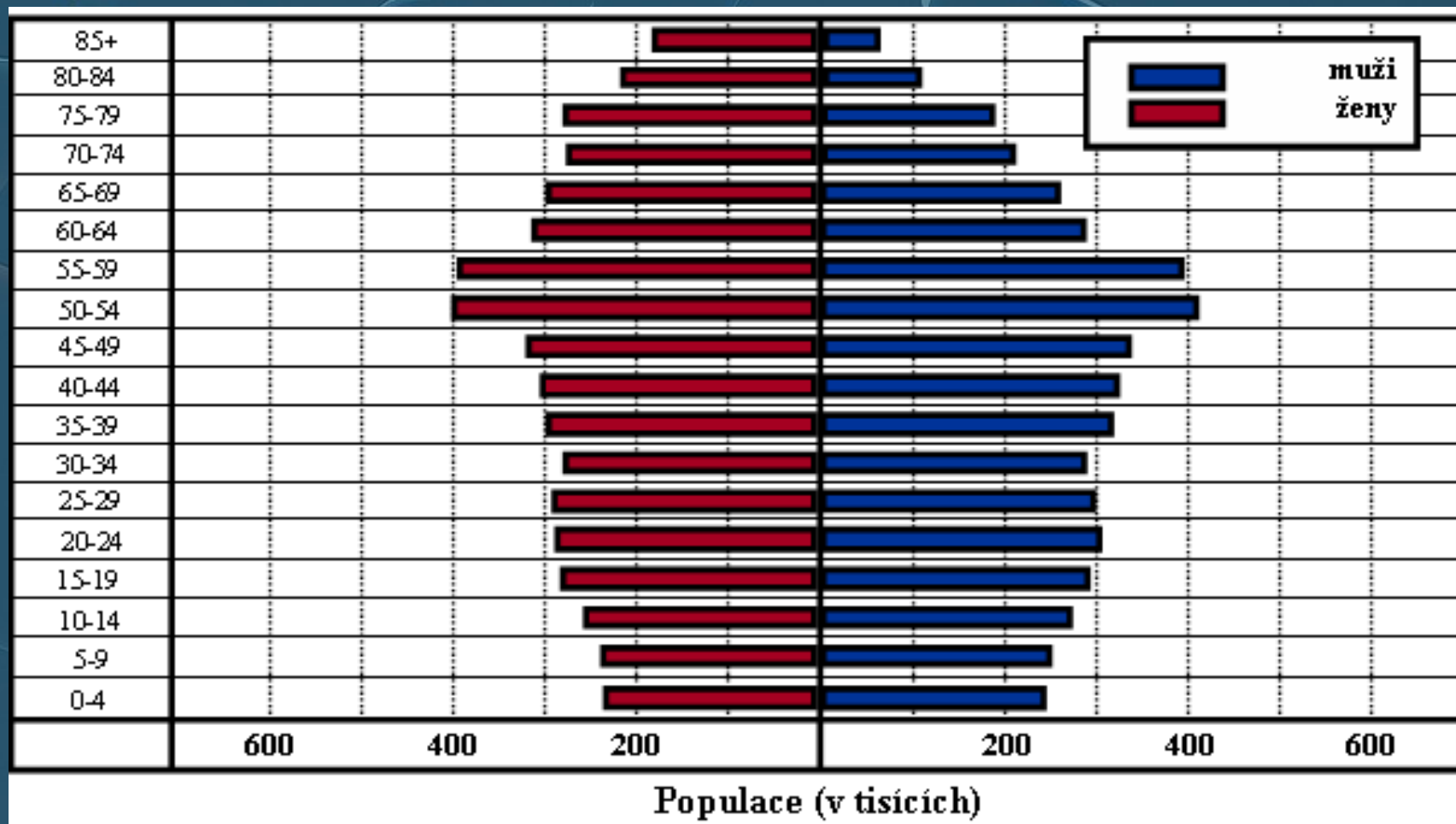

Populace (v tisících)

Zdroj: <http://72.14.207.104/search?q=cache:zZs2sjL60eI:nb.vse.cz/~urbanek/VE101PPT/4temaN.ppt+%22Faktory+r%C5%AFstu+ve%C5%99ejn%C3%BDch+v%C3%BDdaj%C5%AF%22&hl=en&ct=clnk&cd=1&client=firefox-a>

Struktura ČR podle věkových skupin a pohlaví v roce 2030

Zdroj: <http://72.14.207.104/search?q=cache:zZs2sjIL60eI:nb.vse.cz/~urbanek/VE101PPT/4temaN.ppt+%22Faktory+r%C5%AFstu+ve%C5%99ejn%C3%BDeh+v%C3%BDaj%C5%AF%22&hl=en&ct=clnk&cd=1&client=firefox-a>

Faktory růstu veřejných výdajů

- Demografické faktory
- Válečné události
- Inflace, vyšší nákladovost služeb
- Technologické změny
- Politické a sociální vlivy
- Demonstrační efekt

Zdroj: Kemel- iDNES.cz. Web: iDNES.cz. [citováno 7. října 2009]. Dostupný z:
<http://zpravy.idnes.cz/kemel.asp>

Veřejné statky (1)

- Nejčastější chyby v definování:
 - Veřejné = veřejná produkce a veřejné financování produkce
 - Jsou poskytovány zdarma
 - Veřejný sektor je při produkci veřejných statků vždy neefektivní
- Veřejné statky jsou spojeny s:
 - nerivalitou spotřebitelů
 - nedostupností preferencí
 - výskytem „černého pasažéra“

Veřejné statky (2)

- Spotřeba i kvalita jsou nedělitelné
nedělitelnost → nelze určit podíl jednotlivce na spotřebě statku, nelze vyloučit jednotlivce ze spotřeby, snížení kvality při nadspotřebě.

Způsoby zabezpečování veřejných statků

- ve veřejném sektoru
- veřejnou zakázkou u soukromého sektoru
- společná participace veřejného a soukromého sektoru

Kritéria pro rozhodování o způsobu zabezpečení veř. statků

- Objem vynakládaných finančních prostředků z veřejných rozpočtů
- Užitek obyvatel

Zdroj: Kemel- iDNES.cz. Web: iDNES.cz. [citováno 7. října 2009]. Dostupný z: <http://zpravy.idnes.cz/kemel.asp>

CELKOVÝ PŘEHLED VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU PODLE KAPITOL

Rok 2009

v tisících Kč

Číslo kapitoly	Kapitola	V ý d a j e c e l k e m
301	Kancelář prezidenta republiky	434 628
302	Poslanecká sněmovna Parlamentu	1 206 903
303	Senát Parlamentu	589 868
304	Úřad vlády České republiky	1 239 736
305	Bezpečnostní informační služba	1 270 363
306	Ministerstvo zahraničních věcí	7 352 773
307	Ministerstvo obrany	55 983 878
308	Národní bezpečnostní úřad	287 213
309	Kancelář Veřejného ochránce práv	97 556
312	Ministerstvo financí	18 477 363
313	Ministerstvo práce a sociálních věcí	462 882 270
314	Ministerstvo vnitra	61 802 385
315	Ministerstvo životního prostředí	13 839 167
317	Ministerstvo pro místní rozvoj	13 330 206
321	Grantová agentura České republiky	1 833 145
322	Ministerstvo průmyslu a obchodu	18 008 379
327	Ministerstvo dopravy	51 216 032
328	Český telekomunikační úřad	599 442
329	Ministerstvo zemědělství	40 022 449
333	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	134 661 633
334	Ministerstvo kultury	8 411 947

335	Ministerstvo zdravotnictví	8 304 157
336	Ministerstvo spravedlnosti	21 687 449
343	Úřad pro ochranu osobních údajů	101 296
344	Úřad průmyslového vlastnictví	180 956
345	Český statistický úřad	1 057 640
346	Český úřad zeměměřický a katastrální	3 191 679
348	Český báňský úřad	180 368
349	Energetický regulační úřad	121 625
353	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže	143 619
355	Ústav pro studium totalitních režimů	176 439
358	Ústavní soud	161 715
361	Akademie věd České republiky	5 887 180
372	Rada pro rozhlasové a televizní vysílání	64 006
374	Správa státních hmotných rezerv	3 345 384
375	Státní úřad pro jadernou bezpečnost	408 808
381	Nejvyšší kontrolní úřad	644 665
396	Státní dluh	64 069 538
397	Operace státních finančních aktiv	3 525 861
398	Všeobecná pokladní správa	145 301 976
	C E L K E M	1 152 101 697

CELKOVÝ PŘEHLED PŘÍJMŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU PODLE KAPITOL

v tisících Kč						
Číslo kapitoly	Kapitola	daňové příjmy *)	pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	z toho povinné pojistné na důchodové pojištění	nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	z toho z rozpočtu Evropské unie **)
301	Kancelář prezidenta republiky				60	
302	Poslanecká sněmovna Parlamentu				23 100	
303	Senát Parlamentu				4 000	
304	Úřad vlády České republiky				67 000	
305	Bezpečnostní informační služba				123 000	
306	Ministerstvo zahraničních věcí	600 000			50 000	
307	Ministerstvo obrany	14 095	2 587 555	2 300 048	196 249	
308	Národní bezpečnostní úřad				300	
309	Kancelář veřejného ochránce práv				0	
312	Ministerstvo financí	1 472 230	623 065	553 836	2 384 880	51 429
313	Ministerstvo práce a sociálních věcí	806 000	385 732 927	342 873 713	7 434 248	6 289 748
314	Ministerstvo vnitra	15 500	6 998 190	6 220 613	3 963 718	2 962 120
315	Ministerstvo životního prostředí	900			9 355 293	9 161 576
317	Ministerstvo pro místní rozvoj	1 000			9 516 667	9 502 067
321	Grantová agentura České republiky				0	
322	Ministerstvo průmyslu a obchodu	27 000			6 715 104	6 398 104
327	Ministerstvo dopravy	80 000			29 814 519	29 790 645
328	Český telekomunikační úřad	50 000			1 105 000	
329	Ministerstvo zemědělství	6 200			21 659 518	20 668 348
333	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	400			10 464 479	10 436 311
334	Ministerstvo kultury	10			1 059 600	520 000
335	Ministerstvo zdravotnictví				531 000	500 000

336	Ministerstvo spravedlnosti		740 211	657 965	1 752 293	9 671
343	Úřad pro ochranu osobních údajů				0	
344	Úřad průmyslového vlastnictví	85 000			60 927	927
345	Český statistický úřad				29 721	15 649
346	Český úřad zeměměřický a katastrální	52 700			200 000	
348	Český báňský úřad				2 400	
349	Energetický regulační úřad	2 300			0	
353	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže	5 000			700	
355	Ústav pro studium totalitních režimů				0	
358	Ústavní soud				0	
361	Akademie věd České republiky				5 283	
372	Rada pro rozhlasové a televizní vysílání	3 500			6 700	
374	Správa státních hmotných rezerv				787 000	
375	Státní úřad pro jadernou bezpečnost	300			1 000	
381	Nejvyšší kontrolní úřad				564	
396	Státní dluh				6 675 770	
397	Operace státních finančních aktiv	1 350 000			3 499 500	
398	Všeobecná pokladní správa	590 944 731			4 313 290	
	C E L K E M	595 516 866	396 681 948	352 606 175	121 802 883	96 306 595

PRÍJMY CELKEM (daňové příjmy, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti,
nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem)

1 114 001 697

Zdroj: Kemel- iDNES.cz. Web: iDNES.cz. [citováno 7. října 2009]. Dostupný z:
<http://zpravy.idnes.cz/kemel.asp>

Daňová kvóta

- jednoduchá (daně, poplatky a cla)
- složená (včetně povinných odvodů na sociální a zdravotní pojištění)

v %	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Daňová kvóta	26,3	24,8	23,2	22,7	21,6	21,4	22,6	22,9
Daňová kvóta souhrnná	42,9	41,3	40,1	39,1	38,6	38,7	40,0	40,3

Peková, J.: Veřejné finance, úvod do problematiky, Aspi Publishing, Praha 2002, str. 251

Daňová kvóta v zemích OECD

Daňové zatížení v členských zemích OECD
(v procentech k HDP)

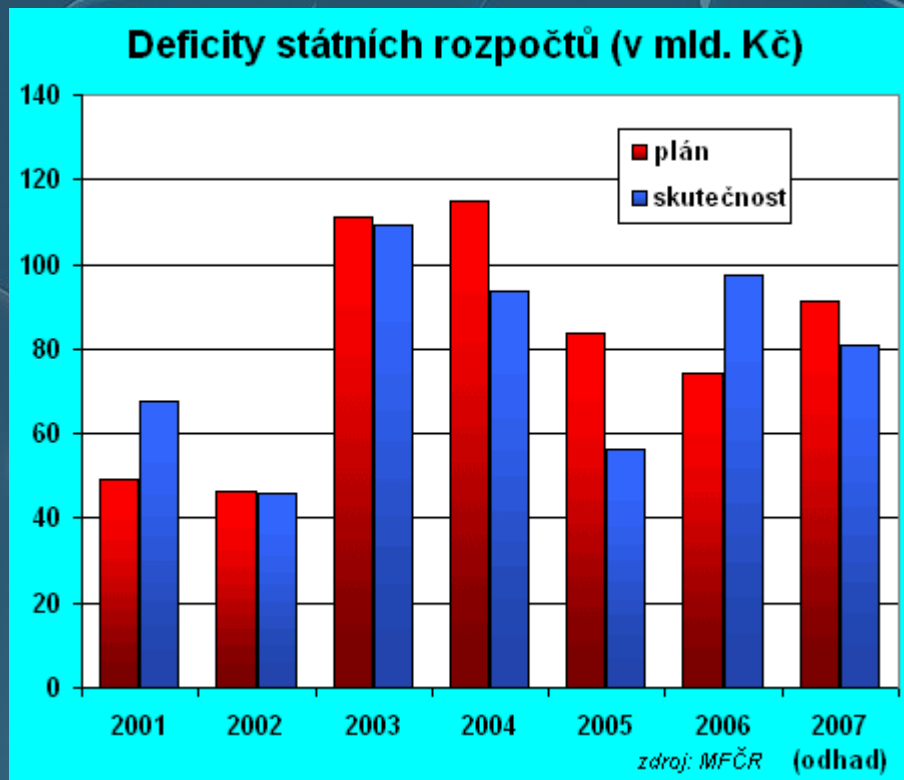
Země	Daňové zatížení	Země	Daňové zatížení
Mexiko	18,9	Španělsko	36,5
Jižní Korea	27,2	Island	36,5
Japonsko	27,3	Velká Británie	37,1
Litva	28,7	Portugalsko	38,1
USA	28,9	Řecko	38,6
Lotyšsko	29,1	Maďarsko	39,2
Austrálie	30,1	Nizozemí	39,3
Švýcarsko	30,6	Slovinsko	40,3
Slovensko	30,9	Německo	41,7
Irsko	31,2	Lucembursko	42,3
Estonsko	33,4	Itálie	43,2
Nový Zéland	33,8	Norsko	43,3
Malta	34,2	Rakousko	44,8
Kypr	34,3	Finsko	45,1
Kanada	35,1	Francie	45,7
Polsko	35,8	Belgie	48,1
Česko	36,2	Dánsko	49,8
Turecko	36,5	Švédsko	51,4

Pramen: Eurostat a
OECD

Zdroj: Kemel- iDNES.cz. Web: iDNES.cz. [citováno 7. října 2009]. Dostupný z:
<http://zpravy.idnes.cz/kemel.asp>

Vývoj státního rozpočtu ČR

Zdroj: Králíček, T. Cvrček, M. Rozpočet zřejmě skončí deficitem "jen" 81 miliard. [citováno 15. října 2007]. Dostupný z: http://ihned.cz/3-22194200-Ministerstvo+financ%ED-000000_d-1d

Struktura a vývoj státního dluhu

v mld. Kč	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
STÁTNÍ DLUH CELKEM	289,3	345,0	395,9	493,2	592,9	691,2	802,5	892,3	999,8
Domácí dluh	269,6	336,2	386,7	479,9	522,6	581,8	680,9	769,3	814,3
Státní pokladniční poukázky	165,3	186,6	164,1	160,6	125,5	94,2	89,6	82,2	78,7
Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy	104,3	149,6	222,6	319,3	397,0	487,5	588,9	687,1	735,6
Zahraniční dluh	19,7	8,8	9,2	13,3	70,3	109,4	121,6	123,0	185,5
Eurobondy	0,0	0,0	0,0	0,0	48,8	78,9	84,1	83,7	137,9
Půjčky od EIB	0,0	0,0	2,5	11,7	20,7	29,7	36,7	38,7	46,8

Úrokové náklady státního dluhu

mld. Kč	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Domácí dluh	10,74	9,74	9,41	11,69	15,64	17,28	15,21	16,81	16,54	18,30	20,92	26,07	22,95	28,17	29,50	31,58
<i>z toho:</i> SPP	1,24	2,19	3,21	7,01	11,10	11,00	7,15	8,52	8,74	6,68	4,09	4,23	2,71	2,80	1,77	2,20
SDD	1,57	2,21	3,10	4,07	4,48	6,28	8,06	8,29	7,79	11,62	16,84	21,84	20,24	25,37	27,74	33,16
Zahraniční dluh	4,32	3,94	3,85	2,35	1,95	1,27	0,90	0,57	0,45	0,33	0,41	0,69	2,38	3,34	4,48	5,89
Celkem	15,07	13,68	13,27	14,04	17,59	18,54	16,10	17,38	16,99	18,63	21,33	26,76	25,33	31,51	33,98	37,58

Zdroj: Ministerstvo financí. [citováno 6. dubna 2009]. Dostupný z:
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/hs.xsl/naklady_sd.html

Děkuji za Vaši pozornost. 😊

Zdroj: Kemel- iDNES.cz. Web: iDNES.cz. [citováno 7. října 2009]. Dostupný z:
<http://zpravy.idnes.cz/kemel.asp>